

5. Matvienko M.I. (2011) Ensuring the effectiveness of the principle of consciousness and activity in the process of physical education as a factor in the formation of skills and abilities for independent physical exercise / MI Matvienko // Scientific Journal of the National Pedagogical University named after MP Драгоманова. Series № 15. "Scientific and pedagogical problems of physical culture / Physical culture and sports /" 36.scientific works / Ed. G.M. Arzyutova. - Kyiv: NPU Publishing House. Dragomanova, 2011. - Issue 9. - P. 23 - 29.

6. Matvienko M.I. (2017) Formation of abilities and skills to independent physical exercises of students of pedagogical universities: Abstract of dissertation. for science. stup. Cand. of pedagogical sciences: 13.00.02. Kyiv, 2017. 21 p.

7. Platonov V.M. (1997) General theory of training athletes in Olympic sports: [textbook] - K.: JSC CD "Olympic Literature", 1997. - 577 p.

8. Platonov V.M., Bulatova M.M. (1995) Physical training of the athlete: Textbook - K.: Olympic Literature, 1995. - 320 p.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2022.1(145).29

УДК: 378.147:796.071.4

**Хацяюк О. В.,**  
*магістр, заслужений тренер України,*  
*старший викладач кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки факультету №3*  
*Харківського національного університету внутрішніх справ,*  
**Солодка О. В.,**  
*кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри боксу, боротьби і важкої атлетики*  
*Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту,*  
**Суровов О. А.,**  
*кандидат педагогічних наук,*  
*старший викладач кафедри теорії та методики фізичного виховання Комунального закладу «Харківська*  
*гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради,*  
**Партико Н. В.,**  
*кандидат психологічних наук, доцент,*  
*доцент кафедри теоретичної та практичної психології, доцент кафедри іноземних мов*  
*Національного університету «Львівська політехніка»,*  
**Лозовий Є. А.,**  
*старший викладач кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки факультету №3*  
*Харківського національного університету внутрішніх справ,*  
**Полякова О. О.,**  
*кандидат філософських наук,*  
*доцент кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін*  
*Національного університету цивільного захисту України,*  
**Кусовська О. С.,**  
*старший викладач кафедри боксу, боротьби і важкої атлетики*  
*Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту,*  
**Белошенко Ю. К.,**  
*старший викладач кафедри фізичної підготовки та спорту*  
*Національної академії Національної гвардії України,*

#### АНАЛІЗ ТЕХНІКО-ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ СПОРТСМЕНІВ ВИСОКОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ, ЯКІ СПЕЦІАЛІЗУЮТЬСЯ В БОЙОВОМУ РОЗДІЛІ САМБО ЗА ПІДСУМКАМИ «ЧС-2021»

В результаті аналізу науково-методичної, спеціальної та довідкової літератури (моніторингу Інтернет-ресурсів), членами науково-дослідної групи встановлено, що питанням аналітичного огляду техніко-тактичної підготовленості бойових самбістів високої кваліфікації (учасників «Чемпіонату світу – 2021 року», м. Ташкент, Узбекистан) присвячено недостатню кількість науково-методичних праць, що потребує подальших наукових розвідок та підкреслює актуальність і практичну складову обраного напряму дослідження.

Головною метою дослідження є аналіз техніко-тактичного арсеналу бойових самбістів високої кваліфікації (топ-3), учасників «Чемпіонату світу – 2021 року», м. Ташкент, Узбекистан (чоловічої статті). В процесі дослідно-аналітичної роботи були використані наступні методи дослідження: абстракції, вимірювання, експертного оцінювання, опитування, порівняння, спостереження тощо.

В результаті теоретичного дослідження членами науково-дослідної групи проведено аналіз техніко-тактичного арсеналу бойових самбістів високої кваліфікації (топ-3, чоловічої статті), учасників «Чемпіонату світу – 2021 року», м. Ташкент, Узбекистан.

**Ключові слова:** аналітика, бойове самбо, спорт вищих досягнень, статистика, тактична підготовка, технічна підготовка, чемпіонат світу

**Khatsaiuk O., Solodka O., Surovov O., Partyko N., Poliakova O., Kusovska O., Lozovyi Y., Beloshenko Y.**  
**Analysis of Technical and Tactical readiness of highly qualified athletes who specialize in combat Sambo based on**

**the results of the "2021 World Cup".** As a result of the analysis of scientific-methodical, special and reference literature (monitoring of Internet resources), members of the Research Group found that the analytical review of Technical and Tactical training of highly qualified combat Sambo wrestlers (participants of the 2021 World Cup, Tashkent, Uzbekistan) is devoted to the insufficient number of Scientific and methodological works, which requires further Scientific research and emphasizes the relevance and practical component of the chosen direction of research.

The main Purpose of the study is to analyze the Technical and Tactical arsenal of highly qualified combat Sambo wrestlers (Top – 3, men's), participants of the "World Championship – 2021, Tashkent, Uzbekistan". The following research methods were used in the process of research and analytical work: abstraction, measurement, expert evaluation, survey, comparison, observation, etc.

As a result of Theoretical research, members of the Research Group analyzed the Technical and Tactical arsenal of highly qualified combat Sambo wrestlers (top-3, men's), participants of the "World Championship – 2021", Tashkent, Uzbekistan.

**Keywords:** analytics, combat Sambo, professional sports, statistics, Tactical training, Technical training, world championship

**Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.** На сьогодні в Україні та закордоном спостерігається популярність повноконтактних видів одноборств таких як: бокс, вільна боротьба, дзюдо, карате, кікбоксинг, рукопашний бій, тайський бокс тощо. Варто зауважити, що бойове самбо органічно доповнює перелік зазначених вище видів бойових мистецтв.

Доцільно також підкреслити, що сучасне бойове самбо – є «живою матерією», яке увібрало в себе найкращі та найбільш ефективні техніки різних бойових мистецтв світу. Відповідним чином, широкий техніко-тактичний арсенал бойових самбістів забезпечує високу та блискавичну динаміку змагальних, а також навчально-тренувальних сутичок. Крім цього, бойове самбо входить до програм підготовки представників інституцій сектору безпеки і оборони України, що забезпечує формування професійних компетентностей у військовослужбовців, а також правоохоронців необхідних для виконання ними завдань за призначенням. Вище зазначене у свою чергу сприяє підвищенню обороноздатності України.

Враховуючи вище зазначене, очевидним є потреба у розроблені програм багаторічної підготовки бойових самбістів, які ґрунтуються на останніх досягненнях спортивної науки та техніки, а також враховують сучасний рівень їхньої технічної, тактичної, спеціальної фізичної, психофізичної (тощо) підготовленості. У свою чергу, організація якісної і ефективної аналітико-статистичної роботи у напрямі всебічної підготовленості бойових самбістів високої кваліфікації є своєчасною та актуальною, що доповнює перелік засобів оптимізації їхньої системи багаторічної підготовки.

Дослідження виконано відповідно до планів науково-дослідної роботи: кафедри боксу, боротьби і важкої атлетики Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту, а також профільних кафедр закладів вищої освіти відповідно до договорів про міжкафедральну співпрацю (сумісний науковий проєкт «Теоретико-методичні основи підготовки спортсменів у неолімпійському спорті», державний реєстраційний номер: 0121U109266).

**Аналіз останніх досліджень і публікацій** у обраному напрямі наукової розвідки дозволив визначити низку учених: Д. Гулевича, Г. Звягинцева [1], Р. Троня [2], О. Солодку, Д. Ванюк, О. Кусовську, О. Кусовського, С. Карпенка [3] та інших фахівців одноборств (К. Ананченка, І. Мацяя, А. Михайленка, В. Руднева, О. Хацаюка), які у своїх працях висвітлювали актуальні питання розвитку і удосконалення технічної підготовленості спортсменів, які спеціалізуються в боротьбі самбо (спортивний та бойовий розділи).

Не менш цікавими, виконаними на високому науково-методичному рівні є напрацювання учених: О. Хацаюка [4], В. Бізіна, Д. Миргород, О. Хацаюка [5], С. Лазоренка, А. Панчука, І. Панчука, Є. Кравчука, А. Поспайка, М. Данилюка [6], О. Хацаюка, Б. Кіндзера, О. Пришви, А. Івченко, С. Кулібаби, О. Кусовської [7] та інших фахівців напряму олімпійських і неолімпійських одноборств (О. Бондаря, В. Лялька, Ю. Паламарчук, С. Стервєєдова, А. Чуха) – у яких розкриваються особливості впровадження у навчально-тренувальний процес спортсменів, які спеціалізуються в боротьбі самбо сучасних технічних засобів навчання.

У наукових працях провідних учених: Н. Височіної, А. Дяченко, А. Антонюк, С. Власка, В. Байдали [8], Б. Кіндзера, Н. Партико, О. Хуртенко, К. Березяк, О. Пришви, О. Нестєрова [9], О. Хацаюка, В. Бурхайла, О. Борисюк [10] та інших учених і практиків (Г. Арзютова, А. Алексєєва, К. Ананченка, І. Самохвалової, Б. Максимчука) – визначаються ефективні програми, методики, педагогічні технології, моделі тощо формування техніко-тактичної підготовленості самбістів різної спортивної кваліфікації.

Цікавими за своїм змістом та сутнісними характеристиками є напрацювання учених: Ю. Шуліки [11], В. Саєнка [12], В. Мунтяна [13] та інших тренерів-дослідників (К. Гадісова, Д. Максимова, В. Селуянова, С. Ускова, М. Хасанова, Р. Черкасова) – у яких окреслена проблематика організації системи фізичної та спеціальної фізичної підготовки атлетів, які спеціалізуються в боротьбі самбо (спортивний та бойовий розділи).

Заслужують уваги також роботи провідних учених і практиків: В. Сазонова [14], Б. Кіндзера, Н. Бабич, Р. Сіренко, І. Рибчича, І. Ільницького, Н. Петренко [15], О. Хацаюка, Б. Кіндзера, С. Карасєвича, В. Склєренка, В. Оленченка [16] та інших фахівців (Д. Аветікова, А. Магльованого, В. Панькевича, Є. Приступи, С. Уштана) – у яких розкриваються особливості організації системи фізичної терапії, ерготерапії самбістів (різних вікових груп, вагових категорій), а також представників інших видів повноконтактних одноборств.

Враховуючи результати аналізу науково-методичної, спеціальної та довідкової літератури (моніторингу Інтернет-ресурсів), членами науково-дослідної групи (О. Хацаюк, О. Солодка, О. Суровов, Н. Партико, О. Полякова, О. Кусовська, Є. Лозовий, Ю. Белошенко (провідні учені, тренери-дослідники) встановлено, що питанням аналітичного

огляду техніко-тактичної підготовленості бойових самбістів високої кваліфікації (учасників «Чемпіонату світу – 2021 року», м. Ташкент, Узбекистан) присвячено недостатню кількість науково-методичних праць, що потребує подальших наукових розвідок та підкреслює актуальність і практичну складову обраного напрямку дослідження.

**Мета статті.** Головною метою дослідження є аналіз техніко-тактичного арсеналу бойових самбістів високої кваліфікації (топ-3, чоловіків), учасників «Чемпіонату світу – 2021 року», м. Ташкент, Узбекистан.

Для досягнення мети дослідження планувалося вирішити наступні завдання:

- провести моніторинг Інтернет-ресурсів (аналіз спеціальної науково-методичної і довідкової літератури) у напрямі всебічної підготовки самбістів (спортивний та бойовий розділи) на різних етапах їхньої багаторічної підготовки;
- провести аналітико-статистичну вибірку кількісних та якісних характеристик змагальних сутичок бойових самбістів (чоловіків) «топ – 3» у своїх вагових категоріях за підсумками Чемпіонату світу – 2021 року, м. Ташкент, Узбекистан.

**Методи дослідження.** Під час дослідження були використані наступні методи: абстракції, вимірювання, експертного оцінювання, опитування, порівняння, спостереження тощо. Крім цього було використано власний досвід організації системи багаторічної підготовки самбістів (спортивний та бойовий розділи) високої кваліфікації.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Теоретичне дослідження організовано у два етапи (жовтень 2021 р. – січень 2022 р.). У динаміці першого етапу дослідження (жовтень – листопад 2021 р.) членами науково-дослідної (НДГ) – здійснено моніторинг Інтернет-ресурсів, а також проведено аналіз науково-методичної, спеціальної та довідкової літератури у обраному напрямі наукової розвідки. Крім цього, упродовж зазначеного етапу здійснено аналіз та вибірку відеоматеріалу (моніторинг, ранжування, а також систематизацію протоколів) відповідно до результатів виступу бойових самбістів високої кваліфікації (топ-3, чоловічої статі), учасників «Чемпіонату світу – 2021 року», м. Ташкент, Узбекистан (надалі «ЧС – 2021 року»).

В процесі дослідно-аналітичної роботи упродовж другого етапу дослідження (грудень 2021 р. – січень 2022 р.), враховуючи результати отримані наприкінці першого етапу, а також результати попередніх досліджень у обраному напрямі наукової розвідки [2, 4, 8, 10, 14], членами НДГ проаналізовані кількісні, а також якісні характеристики змагальних сутичок бойових самбістів «топ – 3, чоловіків» у своїх вагових категоріях відповідно до результатів їхнього виступу на «ЧС – 2021 р.» (див. табл. 1).

Таблиця 1

Результати виступу бойових самбістів «топ – 3, чоловіків» за результатами «Чемпіонату світу – 2021 р.» м. Ташкент, Узбекистан

Зайняте місце	Прізвище та ім'я бойового самбіста (країна)	Основні техніко-тактичні складники							
		оц. 4 бали	оц. 2 бали	оц. 1 бал	к-сть ут-рим.	к-сть за-душ.	к-сть бол. прий.	к-сть пров. сутич.	заг. час. сутич. (хв/сек)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<b>Вагова категорія до 58 кг (загальна кількість учасників 14 чол.)</b>									
I місце	BAKIEV Bakhodir (UZB)	1	2	1	-	-	1	4	11:52
II місце	NESTEROV Aleksandr (RSF)	-	-	-	-	1	2	4	12:51
III місце	SHILOV Serghei (MDA)	1	1	1	-	-	-	3	7:56
III місце	DOMBAYEV Nurken (KAZ)	-	-	1	1	-	1	3	12:39
<b>Вагова категорія до 64 кг (загальна кількість учасників 22 чол.)</b>									
I місце	KHABIBULAEV Sheikh-mansur (RSF)	1	2	1	1	-	-	5	10:56
II місце	SOLIEV Oybek (UZB)	-	1	2	1	-	-	4	14:20
III місце	SEISSOV Adilbek (KAZ)	1	3	3	-	-	-	4	17:25
III місце	MIKHNO Yauheni (BLR)	1	3	2	-	-	-	3	8:45
<b>Вагова категорія до 71 кг (загальна кількість учасників 21 чол.)</b>									
I місце	GASANKHANOV Ruslan (RSF)	2	2	3	1	-	-	4	12:07
II місце	RAMASKA Zygimantas (LTU)	1	3	3	1	-	1	4	10:02
III місце	BABAYEV Abdyllo (TKM)	3	1	1	1	1	1	4	11:09
III місце	KUDRATOV Istam (UZB)	-	3	2	1	-	-	4	19:46
<b>Вагова категорія до 79 кг (загальна кількість учасників 13 чол.)</b>									

I місце	RUDNIEV Vladyslav (UKR)	1	1	4	1	-	-	4	13:20
II місце	RUZIEV Furkat (UZB)	2	2	2	1	-	-	3	11:03
III місце	PENJIYEV Rusdem (TKM)	2	-	2	1	-	-	3	10:19
<i>продовження таблиці 1</i>									
III місце	PARPISHOEV Tabrezsho (TJK)	-	1	2	-	-	-	3	15:00
<b>Вагова категорія до 88 кг (загальна кількість учасників 15 чол.)</b>									
I місце	MAGOMED Magomedov (RSF)	1	3	5	-	-	-	3	13:15
II місце	KHASANBOEV Sokhibjon (UZB)	2	4	4	1	-	2	4	9:58
III місце	DAVYDENKO Petro (UKR)	1	2	1	1	-	1	3	9:42
III місце	YANKOVSKIY Umar (KAZ)	1	1	2	1	-	-	3	9:51
<b>Вагова категорія до 98 кг (загальна кількість учасників 12 чол.)</b>									
I місце	RASUL Magomedov (RSF)	3	1	3	1	2	1	4	4:34
II місце	MADI Raikhan (KAZ)	-	3	4	-	-	1	4	11:39
III місце	RODULFO Jeremy (TTO)	-	-	1	-	-	1	2	6:08
III місце	NJIMOULUH Seidou (CMR)	-	4	2	1	-	-	3	14:17
<b>Вагова категорія понад 98 кг (загальна кількість учасників 8 чол.)</b>									
I місце	DJANTOU Maxwell (CMR)	-	1	2	1	1	1	3	12:58
II місце	GOLTSOV Denis (RSF)	1	2	3	1	-	2	3	07:32
III місце	WOLFMAN Archy (ISR)	1	1	2	1	1	-	2	5:07
III місце	ISMOILOV Khakimjon (UZB)	1	2	1	1	1	1	2	6:01
<p><i>Примітка: 1) під час аналітично-статистичного аналізу використано офіційні протоколи «ЧС-2021 р., м. Ташкент, Узбекистан», а також відео архів сайту Міжнародної федерації самбо [17]; 2) під час ідентифікації країни учасника «ЧС-2021 р., м. Ташкент, Узбекистан» використано загальноприйняті міжнародні стандарти скорочень; 3) у графі 3 визначено загальну кількість технічних дій оцінених у 4 бали; 4) у графі 4 визначено загальну кількість технічних дій оцінених у 2 бали; 5) у графі 5 визначено загальну кількість технічних дій оцінених у 1 бал; 6) у графі 6 визначено загальну кількість проведених утримань; 7) у графі 7 визначено загальну кількість проведених задушливих технічних дій; 8) у графі 8 визначено загальну кількість проведення спортсменами больових прийомів; 9) у графі 9 визначено загальну кількість проведених бойовими самбістами змагальних сутичок; 10) у графі 10 визначено загальний час проведених сутичок спортсменами досліджуваної категорії упродовж змагань.</i></p>									

У «Чемпіонаті світу – 2021 р.» з бойового самбо прийняли участь представники із 12 країн. В загальному заліку I загальнокомандне місце виборола збірна команда Всеросійської федерації самбо (4 золотих та 2 срібних нагороди), II загальнокомандне місце посіла збірна команда Узбекистану (1 золота, 3 срібних та 2 бронзових нагороди), III загальнокомандне місце здобула збірна команда України (1 золота та 1 бронзова нагорода) – підсумки проведено відповідно до офіційної статистики Міжнародної федерації самбо (МФС) [18].

Варто зауважити, що представники України в особистому заліку посіли наступні місця: 5 місце – Олександр Воропаєв (вагова категорія до 58 кг); 9 місце – Бородин Дмитро (вагова категорія до 64 кг); 5 місце – Дудяк Максим (вагова категорія до 71 кг); 1 місце – Руднев Владислав (вагова категорія до 79 кг); 3 місце – Давиденко Петро (вагова категорія до 88 кг); 9 місце – Волошинов Анатолій (вагова категорія до 98 кг); 5 місце – Размік Тоноян (вагова категорія понад 98 кг).

Найбільш технічним та результативним спортсменом серед найкращих бойових самбістів (топ-3) незалежно від вагової категорії визнано RASUL Magomedov (RSF, вагова категорія до 98 кг), що забезпечило йому I місце в особистому заліку. Найменше часу (0,29 сек) для досягнення перемоги під час змагальної сутички витратив представник України RUDNIEV Vladyslav (вагова категорія до 79 кг), що забезпечило у підсумку здобуття ним золотої нагороди в особистому заліку. У свою чергу, найбільше дострокових перемог (4 перемоги) під час змагальних сутичок здобув KHABIBULAEV Sheikh-mansur (RSF, вагова категорія до 64 кг), це у свою чергу забезпечило йому вихід у фінал



та здобуття титулу «Чемпіона світу з бойового самбо».

Найдовше по часу (15 хв) на килимі провів P ARPISHOEV Tabrezsho (ТJK, вагова категорія до 79 кг), який посів III місце в особистому заліку. У свою чергу, найменше сутичок (по 2 сутички) за період зазначених вище змагань провели представники вагової категорії понад 98 кг: WOLFMAN Archy (ISR) та ISMOILOV Khakimjon (UZB), які відповідно здобули бронзові нагороди. І навпаки, найбільше сутичок (5 сутичок) провів KHABIBULAEV Sheikh-mansur (RSF, вагова категорія до 64 кг), який здобув титул «Чемпіона світу з бойового самбо».

Варто зауважити, що найбільше зауважень та попереджень за порушення правил змагань отримав RUZIEV Furkat (UZB, вагова категорія до 79 кг), однак це не завадило йому здобути срібну нагороду в особистому заліку. Ефективність змагальної діяльності дзюдоїстів окремих вагових категорій наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Кількісні та якісні характеристики змагальної діяльності бойових самбістів («топ – 3», чоловіків), учасників «Чемпіонату світу – 2021 р.» м. Ташкент, Узбекистан за окремими ваговими категоріями

Вагові категорія	Основні техніко-тактичні складники							
	оц.4 бали	оц. 2 бали	оц. 1 бал	к-сть утрим.	к-сть задуш.	к-сть бол. прий.	к-сть пров. сутич.	заг. час. сутич. (хв/сек)
<b>1</b>	3	4	5	6	7	8	9	10
<b>до 58 кг</b>	2	3	3	1	1	1	14	45:18
<b>до 64 кг</b>	3	10	8	2	-	-	16	51:26
<b>до 71 кг</b>	6	9	9	4	1	2	16	53:04
<b>до 79 кг</b>	5	4	10	3	-	-	13	49:42
<b>до 88 кг</b>	5	10	12	3	-	3	13	42:46
<b>до 98 кг</b>	3	9	10	2	2	3	13	36:38
<b>понад 98 кг</b>	3	6	8	4	3	4	10	31:38

Примітка: 1) під час аналітично-статистичного аналізу використано офіційні протоколи «ЧС-2021 р., м. Ташкент, Узбекистан», а також відео архів сайту Міжнародної федерації самбо [17]; 2) у графі 3 визначено загальну кількість технічних дій оцінених у 4 бали; 3) у графі 4 визначено загальну кількість технічних дій оцінених у 2 бали; 4) у графі 5 визначено загальну кількість технічних дій оцінених у 1 бал; 5) у графі 6 визначено загальну кількість проведених утримань; 6) у графі 7 визначено загальну кількість проведених задушливих технічних дій; 7) у графі 8 визначено загальну кількість проведення спортсменами больових прийомів; 8) у графі 9 визначено загальну кількість проведених бойовими самбістами змагальних сутичок; 9) у графі 10 визначено загальний час проведених сутичок спортсменами досліджуваної категорії упродовж змагань.

Відповідно до моніторингу офіційних протоколів [17] «ЧС – 2021 р.», членами НДГ визначено найбільшу кількість учасників – 22 чол., вагова категорія до 64 кг. Найменш чисельною – 8 чол., виявилася вагова категорія понад 98 кг. Аналітико-статистичний аналіз найбільш ефективної техніки продемонстрованої бойовими самбістами чоловічої статі високої кваліфікації під час участі у «ЧС – 2021 р.», незалежно від вагових категорій надано на рис. 1 (використано офіційні протоколи та відеоматеріали міжнародної федерації самбо [17]).



Рис. 1. Найбільш ефективна техніка «топ-3 бойових самбістів» (чоловіків) у %, учасників «ЧС – 2021 р.», незалежно від вагових категорій

**Висновки і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку.** В результаті теоретичного дослідження членами науково-дослідної групи проведено аналіз техніко-тактичного арсеналу бойових самбістів високої кваліфікації

(топ-3, чоловіків), учасників «Чемпіонату світу – 2021 року», м. Ташкент, Узбекистан. Відповідно до отриманих результатів аналітико-статистичної роботи, рекомендуємо провідним тренерам збірних команд областей України з бойового самбо інформацію прийняти до уваги.

Враховуючи той факт, що зазначені вище змагання проводилися відповідно до нових правил, а також у змінених вагових категоріях, доцільним є використання провідними тренерами (тренерськими «штабами») отриманої аналітико-статистичної інформації під час розроблення програм багаторічної підготовки спортсменів, які спеціалізуються в бойовому самбо (різних вікових груп та вагових категорій) в системі їхньої багаторічної підготовки.

Результати теоретичного дослідження впроваджені у систему багаторічної підготовки бойових самбістів, членів збірних команд: Дніпропетровської та Харківської областей. Перспективи подальших досліджень у обраному напрямі передбачають проведення статистично-аналітичного огляду техніко-тактичного арсеналу спортсменів, які спеціалізуються у спортивному розділі боротьби самбо високої кваліфікації (чоловіків) – учасників «Чемпіонату світу – 2022 року», м. Ташкент (Узбекистан).

#### Література

1. Гулевич Д.М., Звягинцев Г.Н. Борьба самбо : метод. пособ. Москва : «Академия», 2013. 154 с.
2. Тронь Р.А. Контроль спеціальної підготовленості кваліфікованих спортсменів у бойовому самбо : автореф. дис. ... канд. наук з фізичного виховання і спорту : 24.00.01. Київ, 2014. 22 с.
3. Солодка О.В., Ванюк Д.В., Кусовська О.С., Кусовський О.О., Карпенко С.І. Програма формування професійних компетентностей тренерів з одноборств у системі самоосвіти. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. Запоріжжя, 2021. – №76 (т. 3). С. 32-38.
4. Хацаюк О.В., Каратаєва Д.О. Удосконалення техніки рукопашного бою правоохоронців МВС України із використанням сучасних технічних засобів навчання : НДР (шифр «Модель – РБ»). Харків : АВВ МВС України, 2008. 135 с.
5. Бизин В.П., Миргород Д.А., Хацаюк А.В. Технические средства обучения двигательным действиям : научн. пособие. Кишинев (Молдова) : Lambert Academic Publishing, 2014. С. 36-42.
6. Лазоренко С.А., Панчук А.П., Панчук І.В., Лазоренко С.С., Кравчук Є.В., Посипайко А.О., Данилюк М.М. Перспективи впровадження у систему багаторічної підготовки одноборців бінарних навчально-тренувальних занять. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Київ, 2021. – Вип. 8 (139). С. 63-70.
7. Хацаюк О.В., Кіндзер Б.М., Пришва О.Б., Івченко А.О., Кулібаба С.О., Кусовська О.С. Програма удосконалення техніко-тактичної підготовленості одноборців-ветеранів (на прикладі борців самбо). Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Київ, 2021. – Вип. 6 (137). С. 121-127.
8. Височіна Н.Л., Дяченко А.А., Антонюк А.Е., Власко С.В., Байдала В.Р. Формування професійних компетентностей у самбістів високої кваліфікації з використанням засобів суміжного тренінгу. Інноваційна педагогіка. Одеса, 2020. – Вип. 26. С. 37-41.
9. Кіндзер Б.М., Партико Н.В., Хуртенко О.В., Березяк К.М., Пришва О.Б., Нестеров О.С. Програма психічної саморегуляції одноборців. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Київ, 2020. – Вип. 6 (137). С. 66-71.
10. Khatsaiuk O.V., Burkhailo V.A., Vorysiuk O.Y. Unified Program of Technical and Tactical training of veteran Sambo wrestlers (Masters). Актуальні проблеми розвитку службово-прикладних, традиційних та східних одноборств. Харків, 2021. – №15. С. 47-51.
11. Шулика Ю.А. Боевое самбо и прикладные единоборства : метод. пособ. Ростов н/Д : Феникс, 2004. 224 с.
12. Саенко В.Г. Спортивно-педагогічне вдосконалювання зі східних единоборств : навч. посіб. Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ ім. Т. Шевченка», 2012. 432 с.
13. Мунтян В.С. Особенности развития единоборств в контексте иерархии потребностей и основных теорий возникновения физического воспитания. Единоборства. Харків, 2018. – № 2 (8). С. 51-66.
14. Сазонов В.В. Корекція процесів відновлення в організмі кваліфікованих борців : дис. ... канд. наук з фізичного виховання і спорту : 24.00.01. Київ, 2017. 201 с.
15. Кіндзер Б.М., Бабич Н.Л., Сіренко Р.Р., Рибич І.Є., Ільницький І.М., Петренко Н.В. Методика фізичної терапії самбістів із використанням засобів кінезіологічного тейпування при травмах шиї. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Київ, 2021. – Вип. 11 (143). С. 75-83.
16. Хацаюк О.В., Кіндзер Б.М., Карасевич С.А., Скляренко В.П., Оленченко В.В. Програма фізичної терапії одноборців-ветеранів після лікування коронавірусної хвороби (COVID-19). Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. Запоріжжя, 2021. – №74 (т. 1). С. 162-167.
17. Результати «Чемпіонат світу – 2021 р., Ташкент (Узбекистан) бойове самбо» (Міжнародна федерація самбо, 2021): [електронний ресурс]. Режим доступу: <https://sambo.sport/ru/events/championat-mira-po-sambo-2021/results/?tab=30030755>.

#### References

1. Gulevich D., Zvyagintsev G. Sambo wrestling : method. manual. Moscow : "Academy", 2013. 154 p.
2. Tron R. Control of special training of qualified athletes in Combat sambo: author's ref. diss. ... Cand. of Physical Scien. and Sport: 24.00.01. Kyiv, 2014. 22 p.
3. Solodka O., Vanyuk D., Kusovska O., Kusovsky O., Karpenko S. The program of formation of professional

competencies of martial arts coaches in the system of self-education. Pedagogy of creative personality formation in higher and general education schools. Zaporozhye, 2021. – № 76 (3). p. 32-38.

4. Khatsaiuk O., Karatayeva D. Improving the technique of hand-to-hand Combat of law enforcement officers of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine with the use of modern Technical means of training : Research work (code "Model - RB"). Kharkiv: Academy of Internal Troops of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, 2008. 135 p.

5. Bizin V., Mirgorod D., Khatsaiuk A. Technical means of teaching motional actions : scientific manual. Chisinau, Moldova: Lambert Academic Publishing, 2014. p. 36-42.

6. Lazorenko S., Panchuk A., Panchuk I., Lazorenko S., Kravchuk E., Posypayko A., Danyliuk M. Prospects for the introduction of binary training sessions in the system of long-term training of wrestlers. Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series № 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports). Kyiv, 2021. – Issue 8 (139). p. 63-70.

7. Khatsaiuk O., Kindzer B., Prishva O., Ivchenko A., Kulibaba S., Kusovska O. Program for improving the Technical and Tactical training of veteran fighters (on the example of sambo fighters). Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series № 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports). Kyiv, 2021. – Issue 6 (137). p. 121-127.

8. Vysochina N., Dyachenko A., Antonyuk A., Vlasko S., Baidala V. Formation of professional competencies in highly qualified sambo wrestlers with the use of related training. Innovative pedagogy. Odessa, 2020. – Issue 26. p. 37-41.

9. Kindzer B., Partiko N., Hurtenko O., Berezyak K., Prishva O., Nesterov O. Program of mental self-regulation of wrestlers. Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series № 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports). Kyiv, 2020. – Issue 6 (137). p. 66-71.

10. Khatsaiuk O., Burkhailo V., Borysiuk O. Unified Program of Technical and Tactical training of veteran Sambo wrestlers (Masters). Current issues of development of service-applied, traditional and oriental martial arts. Kharkiv, 2021. – Issue 15. p. 47-51.

11. Shulika Y. Combat sambo and applied single Combats : method. manual. Rostov on Don: Phoenix, 2004. 224 p.

12. Saenko V. Sports and pedagogical improvement of martial arts : textbook. Luhansk: LNU State University, Publishing House named T. Shevchenko, 2012. 432 p.

13. Muntyan V. Features of the development of martial arts in the context of the hierarchy of needs and the main theories of the emergence of physical education. Martial Arts. Kharkiv, 2018. – № 2 (8). p. 51-66.

14. Sazonov V. Correction of recovery processes in the body of skilled fighters (Martial arts): diss. ... Cand. of Physical Scien. and Sport: 24.00.01. Kyiv, 2017. 201 p.

15. Kindzer B., Babych N., Sirenko R., Rybchych I., Ilnytsky I., Petrenko N. Methods of physical therapy of sambo wrestlers with the use of kinesiological taping for neck injuries. Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series № 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports). Kyiv, 2021. – Issue 11 (143). p. 75-83.

16. Khatsaiuk O., Kindzer B., Karasevich S., Sklyarenko V., Olenchenko V. Physical therapy program for veteran fighters after treatment of coronavirus disease (COVID-19). Pedagogy of creative personality formation in higher and general education schools. Zaporizhzhia, 2021. – Issue 74 (T. 1). p. 162-167.

17. Results "World Championship – 2021, Tashkent (Uzbekistan) Combat Sambo" (International Sambo Federation, FIAS, 2021): [Electronic resource]. Access mode: <https://sambo.sport/ru/events/championat-mira-po-sambo-2021/results/?tab=30030755>.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2022.1(145).30

Ченікало О. В.,

викладач

Казмірук А. В.,

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент

Зіньків О. В.

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент

Стефанишин Н. І.,

старший викладач

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, м. Львів

## ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЛИЖНИХ МАРАФОНІВ VISMA SKI CLASSICS

У представленій статті розглядаються історичні аспекти становлення лижного спорту, особливості та передумови виникнення нових дисциплін в лижних перегонах на прикладі марафонів Visma Ski Classics.

Мета дослідження. Визначити передумови виникнення та проаналізувати розвиток лижних марафонів Visma Ski Classics, як нової дисципліни в лижних перегонах.

Досягнення мети забезпечувалося використанням ряду загальнонаукових методів дослідження. Зокрема, було обрано аналіз та синтез теоретичних даних, оскільки вони дозволяли більш різнобічно охарактеризувати відносно широке коло питань.

Ураховали інформацію джерел, що були пов'язані з різними аспектами передумов виникнення лижних марафонів Visma Ski Classics.